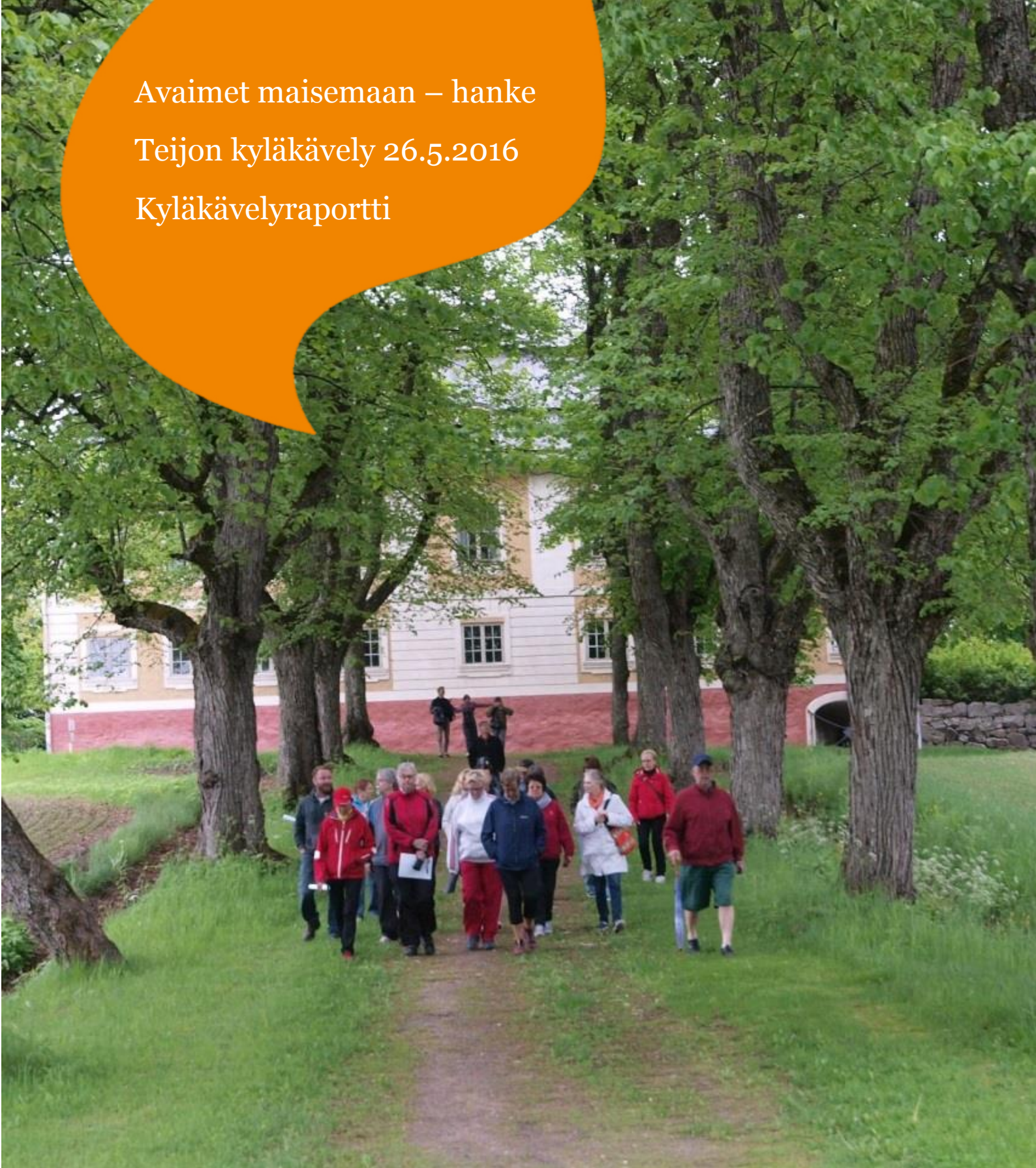

Avaimet maisemaan – hanke
Teijon kyläkävely 26.5.2016
Kyläkävelyraportti

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

MAA- JA
KOTITALOUSNAISET

PRO
Agria Länsi-Suomi

Teijolla järjestettiin kyläkävely torstaina 26.5.2016. Mukana oli 23 kävelijää. Kävelyn järjestelyissä auttoi Teijon Alueen Kyläyhdistyksen aktiiviset jäsenet sekä Teijon Kartano. Teijon ruukki on yksi maamme varhaisista 1600-luvun rautaruukeista ja osa Halikonlahden raudanvalmistuskeskittymää. Teijon ruukinalue on edustava 1700-luvun ruukinmiljö, joka koostuu ruukinkartanon lisäksi sen puistosta ja kirkosta, rantakaistaleelle keskittyneistä teollisuusrakennuksista sekä metsän rajaamista viljelysaloista.

Teijon kyläkävely on osa ProAgria Länsi-Suomen ja Länsi-Suomen maa- ja kotitalousnaisten Avaimet maisemaan – hanketta. Hanke on kohdennettu Ykkösakseli ry:n toimialueen asukkaille, yhdistyksille ja yrityksille. Hankkeeseen pääsee mukaan 15 kyläyhdistystä Salon, Lohjan, Karkkilan ja Vihdin alueelta.

Hankkeen aikana luodaan kyliin edellytyksiä tulevaisuuden kylämatkailulle tekemällä maisemasta ja luonnosta monipuolinen vetovoimatekijä. Kylämatkailun edellytyksiä lisätään muun muassa suunnittelemalla kyliin kylä- tai maisemapolkuja ja kylätapahtumia. Tavoitteena on myös lisätä asumisviihtyisyyttä, säilyttää ja hoitaa kulttuurimaisemaa ja edistää luonnon monimuotoisuutta.

Avaimet maisemaan – hankkeen puitteissa tullaan järjestämään Teijolla syksyllä 2016 ainakin yhden maisemanhoitotalkoot.

1. Teijon kirkko

Arvot: Tarinan mukaan, koska ruukinpatruuna Robert Bremerin ennustamaa vedenpaisumusta ei tullutkaan, hän ryhtyi kiitokseksi rakentamaan seurakunnalleen kirkkoa vuonna 1829 - oman ajanlaskunsa mukaan Jumalan ensimmäisenä hallitusvuotena. Bremerin suunnittelema, kiinalaista pagodia jäljittelevä, hiippakunnan ja Suomen pienin kivikirkko sijoitettiin patolammen päätteeseen, kyläkuvaa hallitsevalle kumpareelle, kartanon läheisyyteen.

Toimenpidesuositus: Teijon kirkon puistoaluetta on hoitanut yksityishenkilö vuodesta 2015. Vuonna 2015 alueelta on raivattu vesakkoa runsaasti sekä hoidettu aluetta siimaleikkurilla. Vuonna 2016 aluetta on hoidettu leikkaamalla nurmikkoa sekä edelleen poistamalla vesakkoa rinteiltä. Tarkoituksena on vuonna 2017 alkaa hoitamaan kalliorinteillä kasvavia istutusalueita sekä kallioketoalueita.

Teijon kirkon puistoaluetta on hyvä hoitaa jatkossakin leikkaamalla nurmikkoa ja raivaamalla vesakkoa säännöllisin väliajoin. Puiden kuntoon kannattaa myös kiinnittää huomiota ja istuttaa alueelle jo myös tulevaa puusukupolvea.

Kallioalueiden sammalta voi poistaa paikoitellen ja parantaa näin rinteiden turvallisuutta.

Toivottavasta kirkonmäki pysyy jatkossakin puoliavoimena puistona ja näkymät kirkolle säilyvät.

2. Teijon kartano

Arvo: Teijon kartanon puisto on peräisin 1700-luvulta, mutta lopullisen symmetrisen muotonsa se sai 1920-luvulla. Teijon kartanon puisto on monisatavuotisen historiansa aikana käynyt läpi useita vaiheita ja muodonmuutoksia. Teijo mainitaan jo 1700-luvun puolivälissä julkaistussa akateemisessa väitöskirjassa yhtenä Suomen hienoimmista ja parhaiten hoidetuista kartanopuutarhoista. Teijon ruukin merkittävimmät rakennukset sekä kartanon puisto on suojeltu vuonna 1999 ympäristöministeriön päätöksellä kulttuurihistoriallisesti erittäin arvokkaina. Teijo-Salo -tieltä kartanolle johtava tammikuja ja meren puoleisella sivulla päärakennukselta rantaan johtava vanha lehmuskuja muodostavat yhdessä lähes kilometrin mittaisen akselin.

Barokkiajalta periytyvää ranskalaisen muotopuutarhan symmetriaa ja säännönmukaisuutta noudattanut puisto muutettiin 1800-luvulla monen muun kartanopuutarhan tapaan ajan hengen mukaisesti englantilaistyyppiseksi maisemapuutarhaksi, jossa käytävät kiemurtelivat ja risteilivät vapaamuotoisesti ja istutuksien sijoittelussa geometrisia muotoja pikemminkin vältettiin. Vuonna 1920 tehdyn palauttavan restauroinnin ansiosta Teijo on kuitenkin nykyisin jälleen muotopuutarha suorine pitkine käytävineen ja symmetrisine istutuksineen.

Toimenpidesuositus: Teijon kartanon puiston puustoa kannattaa alkaa uudistamaan jo nyt. Tällä hetkellä alueella kasvavat puut ovat suurimmaksi osaksi tasaikäisiä. Jotta alue saadaan pysymään puistomaisema, kannattaa alueelle istuttaa tulevana vuosina uusia lehti- ja havupuita, jotta aluetta voidaan jatkossa hoitaa poistamalla huonokuntoisempia puita ilman, että alueesta tulee liian paljas. Puulajeina voidaan istuttaa harvinaisempiakin kasveja, koska ilmasto Teijolla on suotuisa.

Myös muotopuutarhaa tulee palauttaa puistoon vähitellen, jotta kartanon puisto saadaan palautettua entiseen loistoonsa.

3. Vieraslajit

Komealupiini

Monivuotisella lupiinilla on pystyjuurakko, eikä se leviä kasvullisesti rönsyjen avulla. Silloin kun lupiineja on vielä vähän, kannattaa nähdä vaivaa ja kaivaa ne juurineen ylös maasta. Laajalle levinneitä lupiinikasvustoja voi kurittaa niittämällä. Niittojäte tulee aina korjata pois kasvualustan liiallisen rehevöitymisen välttämiseksi. Torjuntatyötä on jatkettava useiden vuosien ajan, sillä maaperän siemenvarastosta itää uusia lupiininalkuja vuosienkin jälkeen. Myös pelkästään katkaisemalla kukinnot ennen siementen kypsymistä voidaan jo hillitä kasvin levittäytymistä uusille paikoille.

Jättipalsami

Jättipalsami on yksivuotinen meheväärtinen ruoho. Kasvin lehdet ovat muodoltaan suikeita ja tiheästi hammaslaitaisia. Kasvilla on suuret, jopa 40 mm kokoiset kaksineuvoiset kukat. Kasvin hedelmä on litumainen kota, ja se repeää kypsänä herkästi singoten siemenet lähiympäristöön. Laji uudistuu vain siemenistä. Sen siemenet sinkoutuvat ympäristöön jopa seitsemän metrin päähän, kun kasvin kodat ovat kypsät. Pienet (muutamien neliömetrien laajuiset) jättipalsamikasvustot on helppo hävittää kitkemällä kasvit yksitellen pois mahdollisimman varhain, mielellään viimeistään kukinta-aikana, ennen siementen kypsymistä.

4. Lehmuskujanne

Arvot: Lehtipuuvaltaiset kujanteet paahteisten peltojen reunoilla ja avoimessa tiemaisemassa ovat sekä maisema- että luonnon monimuotoisuuskohteita. Puukujanteet tarjoavat monille lajeille niin elinympäristöjä kuin suojapaikkojakin. Kujanne myös muuttaa avoimen alueen pienilmastoa haihduttaen vettä, suojaten auringon paahteelta ja pienentäen tuulen ja tuiskun vaikutuksia. Talvisin kujanne voi estää lumen kinostumisen tielle. Puukujanteet kuuluvat vanhaan kulttuurimaisemaamme ja niillä on tärkeä maisemallinen merkitys, etenkin seuduilla, joissa maisema on tasaista sekä vailla yksittäispuita ja metsäsaarekkeita. Puukujanteet ovat yleensä olleet päätieltä taloon johtavan tien tai kylätien varrella, ja ne ovat yleensä samaa puulajia.

Toimenpidesuositus: Puurivejä hoidetaan pitämällä niiden alusta siistinä vuosittain niittämällä. Puukujanteen tullessa uusimisikään kannattaa uusiminen tehdä samaa puulajia käyttäen. Puurivi uusitaan kokonaan kerralla, sillä väleihin istutetut täydennystaimet eivät pääse kunnolla kehittymään isompien puiden varjossa. Kaksirivisissä kujanteissa voidaan ensin uusida kujanne toinen puoli ja muutaman vuoden kuluttua toinen.

5. Puiden hoito

Arvo: Teijon kylän alueella kasvaa runsaasti vanhoja, kookkaita puita. Puiden hoitoon ja kuntoon kannattaa kiinnittää huomiota hyvissä ajoin. Puut kertovat kylän historiasta ja useat niistä ovat nähneet ajan ennen ruukin perustamista sekä myrskysisät historian vuodet. Lähellä rantaa, hautausmaan porttina seisoo nelisatajavuotiäs tammi.

Toimenpidesuositus: Puiden uudistaminen kannattaa aloittaa hyvissä ajoin istuttamalla uutta puusukupolvea kylän alueella. Eri-ikäinen puusto lisää alueen monimuotoisuutta sekä kestää paremmin luonnonkatastrofeja. Myös hienovaraisin hoito- ja kasvatusleikkauksin puiden kasvua voidaan ohjata paremmin. Leikkaamalla saadaan ränsistynyt kasvusto myös uuteen kukoistukseen ja sillä voidaan edesauttaa kukintaa ja satoa. *Säännölliset hoitoleikkaukset* ovat miltei kaikille kasveille parempi vaihtoehto kuin harvoin tapahtuva voimakas leikkaus. Leikattaessa verso katkaistaan noin sentin *ulospäin suuntautuvan*, terveen silmun yläpuolelta. Näin silmu ei vahingoitu ja siitä kasvaa uusi verso. Mikäli poistaa pitää kokonainen oksa, niin se poistetaan rungon läheltä, *oksankauluksen* vierestä. Isompi oksa kannattaa ensin lyhentää, tämän jälkeen jäljelle jäänyt pätkä poistetaan. Useimmat lajit kestävät hyvin alle 7 cm:n oksan poiston – omenapuut paksumpienkin.

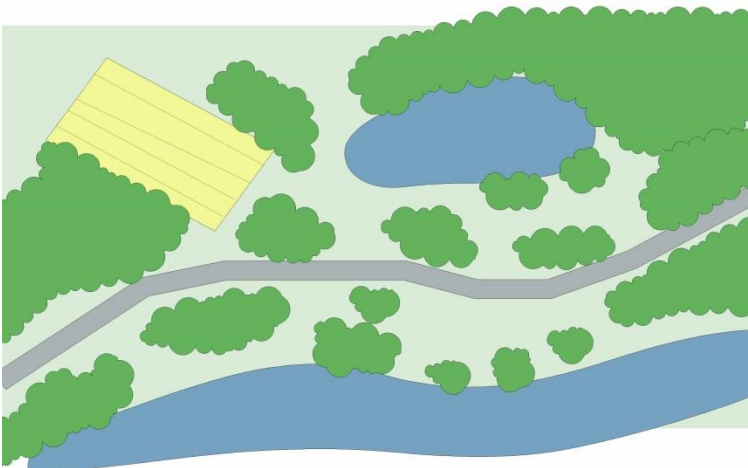

6. Maisemaraivaukset

Maisemaraivauksilla avataan maisemaa ja lisätään näkymäalueita. Teijon kylällä maisemaraivauksia voidaan suorittaa esim. rannoilla sekä teiden varsilla. Tarkoituksena on avata maisemaa paikoitellen, ei kaataa kaikkea puustoa. Maisemaraivauksilla voidaan tuoda myös rakennuksia esille pusikoiden ja puiden takaa.

Kaavamaisessa raivauksessa maisemavaihtelua ei huomaa ja näkymät vesistöön ovat umpeutuneet.

Näkymät huomioiva maisemaraivaus on mielenkiintoisempi ja luontaisemman näköinen.

Huomioi maisema metsän hoidossa:

- metsän sijainti maisemassa, visuaaliset tekijät
- metsämaisematyyppit
- näkymät, minne metsä näkyy ja mistä
- metsäkuviot metsätyypin, puuston ja iän mukaan
- yksityiskohdat, reitit, hakamaat, maisemapuut, kivet, kosteikot

Mitä tulee ottaa huomioon ennen raivautusta:

- jos ollaan yleiskaava-alueella, niin tarvitaan kunnan rakennusviranomaiselta maisematyölupa
- tarkista, onko alueella metsälaki voimassa ja onko alueelle asetettu metsänkäsittelyn rajoituksia
- maanomistus
- voimakkaat, tasaväliset raivaukset tai koko pensaskerroksen poisto aiheuttavat ongelmia. Pihlajat, ja pajut alkavat vesoa voimakkaasti ja vesakkoa on poistettava toistuvasti.

8. Lemmenpolku

Arvo: Keskeiselle paikalle saunarakennuksen läheisyyteen perustettava Lemmenpolku tuo lisäarvoa Teijon kylälle. Samoin rannasta poistettava puusto ja näkymien avaaminen edesauttavat kylän maisemapiirteitä.

Toimenpidesuositus:

Lokakuussa 2016 rannalla järjestetään kunnostustalkoot, joissa poistetaan rannan huonokuntoisia kookkaita puita sekä raivataan lehtipuuvesakkoa. Kookkaammista puista tehdään muutama pöllipenkit polun varteen, osa rungoista tehdään polttopuiksi ja pienemmät risut haketetaan paikanpäällä ja hake käytetään polun pohjan kunnostuksesta.

Jatkotoimenpiteinä alueella on vesakon raivaus kolmen vuoden välein, jotta maisemat pysyvät avoimina.

Mahdolliset jatkotoimenpiteet Teijon kylien maisemanhoidossa:

1. Lemmenpolun raivaus ja perustus sekä jatkohoito.
2. Mathildedalin rantametsien raivaukset sekä tienvarsimetsien hoito.
3. Vilniemen alueella rannanruoppaus tai -niitto. Mahdollinen investointihanke.
4. Kirkkopuuston hoitaminen ja alueen puoliavoimena pitäminen.
5. Maisemalaidunnuksen kokeilu, esim. laidunnusnäytökset tapahtumien yhteydessä.
6. Teijon kartanon puuston vähittäinen uudistaminen. Samoin puuston uudistaminen koko kylän alueella.

Lämpimät kiitokset kaikille kyläkävelyllä mukana olleille.

Raportin laati Katri Salminen